

[Transcript] Vinohradská 12 / Stav demokracie 2023. Jak si vedeme?

Tady je Matej Skalický a tohle je Vinohradská 12.

Už podle něj není možné považovat za plnohodnotnou demokracii.

Je demokracie na ústupu. Americká nezysková organizace Freedom House přinesla novou správu ostavu demokracie ve vybraných státech.

A tak jsem se spojil s analytčkou Aleksandrou Carpy, abych se jí zeptal, jak na tom nejen my, vlastně jsme.

Dnes je pátek 14. července.

Skvělá otázka, díky. Ukrajina je tak, která nese hlavní břemeno ruské autoritářské agrese.

Měle bychom ale mít napaměti, že válka má dopad i na ruskou demokracii.

Rusko strelilo v pěti, ze sedmi měříte k demokracie, se kterými v naší správě pracujeme.

A to je největší oslbení během jediného roku, které jsme za celou dobu sledování těchto ukazatelů zaznamenali.

Rusky vládnoucí režim použil válku k ospravedlnění represí proti domácímu dysentu.

Další mu ovládnutí státních institucí i k centralizaci moci.

Nechci ale mluvit jen o rusku. Z horšení některých ukazatelů vidíme taky v Bělorusku, které se stelo výspou agrese vycházející z Kremlu.

A bohužel musím vypíhrout také maďarsko, které je založský rok po Ruské federaci druhé, nejhorší v oslabování demokracie.

A to proto, že v Maďarsku pokračuje autokratický projekt premiéra Viktora Orbána, prostřednictvím netransparentních parlamentních voleb z loňského jara.

Následoval další omezování občanského prostoru a nezávislosti soudů. To všechno vedlo poklesu tří měříte k demokracie ze sedmi.

Z celého regionu, ale nepřichází jen špatné správy. Vím, že jsme ukrajinou začínali, ale myslím, že je důležité potrhout, že ukrajinská demokracie prokázala v uplynulém roce výmečnou odolnost.

Mohli jsme pozorovat po sýlení občanské společnosti, ale nezastavilo se ani fungování základní veřejné správy a demokratických procesů, což je vzledem k okolnostem skutečně pozoruhodné.

Nedávno jsme natáčeli díl o hrozbách pro balcké země, jak si ve vašich žebříčkách stojí tyto státy, jak vyhodnocují hrozby ze strany ruska.

Jasně. Balcké státy, estonsko, lotyšsko a litva se drží v čele našich žebříčku a je tomu tak už několik let.

Tyto země mají stabilně jedny z nejlepších výsledků. Ráda bych vyzdvihla litvu, protože ačkoliv měla už nějakou dobu skore v oblasti občanské společnosti poměrně vysoké, znovu se zlepšila, po prvé od roku 2004.

Zástupci občanské společnosti jsou ještě schopnější, aktivně jednají s vládnými úředníky, potkávají se častěji a prostě je tam větší ochota ve vzájemná jednání jako rovnocení partnery.

Takový mladmusovým papírkem této spolupráce byla pandemie. No a pak s dalších věcí, litva se spolu s dalšími státy v pobaltí výrazně zapojila do pomoci Ukraíně. Takže v tomto ohledu je pobaltí na skutečně dobré cestě.

I have to go back to the invasion again. Vrátil jsem se znovu k Ruské invazy na Ukrajinu. Žlo o nejpodstatnější nebo snad jediný faktor k prohloubení krize demokracie v regionu.

Myšlím, že je důležité mít napaměti, že letošní správa už po 19. vřadě dokumentuje zhoršení stavu demokracie. Takže ukázat teď je na jeden faktor by asi nebylo moudré. Když se ale podíváme jen na rok 2022 a pokles, který jsme ten rok zaznamenali, je to pravděpodobně ta největší příčina.

Abych trochu lépe vysvětlila ten mechanismu zvitě, Ruská invaze v celém svém rozsahu skutečně

prohloubyla příkopy, které jsme v tomto regionu dlouhodobě pozorovali.

Začínáme pozorovat výrazně rozdílné výsledky u velmi dobře hodnocených demokracií, oproti špatně hodnoceným autokraciím.

A v roce 2022 začalo být čím dál jasnější, že se tu skutečně vytváří dvě zřetelně odlišné skupiny. Autokracie se stali represivnějšími a více násilnickými.

Oproti tomu demokracie se ve většině případů posunuli pozitivním směrem a své hodnoty si tváří v tvář hrozbě udrželi.

Chci tím říct, že naše správa ukázala, že tato nová ruská invaze prohloubila rozdíly.

A to spíš způsobilo ten pokles než válka samotná.

Snato dává smysl matí.

Jo, dává mi to smysl.

Jinak já už jsem říkal, že ve svém reportu pokrýváte země střední Evropy a střední Ázie.

Do střeoevropského regionu patří země Vyshegrácké čtyřky, tak jak si vedou?

Víte, ve čtyřka je v tomto ohledu takový mišmaš.

V celé skupině se ani jedna země nezlepšila, což je samozřejmě mrzuté.

Na druhou stranu pokles vidíme jen u dvou států.

Už jsem zmínila maďarsko, které je druhé nejhorší celkově.

A tou druhou zemí je Slovensko.

Slovensko si pohoršilo v demokratické správě země.

Myslím si, že je to země.

Dívoké polarizace a nestabilního fungování parlamentu.

K tomu v roce 2022 došlo k rozpadu vlády,

a pak se Slováci ani nebyli schopni dohodnout na termínu předčasných voleb.

Víte, většinou o Česku a Slovensku

jsou většinou, když jsou většinou, když jsou většinou,

když jsou většinou, když jsou většinou, když jsou většinou, když jsou většinou.

Víte, většinou o Česku a Slovensku mluvíme dohromady

k vůlivaší společné historie.

Přestože ale obě země prochází složitými a politicky vypětými roky,

rozdíl je ten, že zatímco na Slovensku to začíná ovlivňovat

demokratické vládnutí a základní fungování parlamentu,

v České republice nic takového nevidíme.

Určitě to ještě rozebereme hlouběji,

ale myslím si, že je to pro Českou demokracii dobré znamení,

že se vám skórem meziročně neměnil.

Vaše instituce si drží své pozice a fungují u vás

základní demokratické procesy.

A ještě krátce k Polsku.

To v tomhle roce taky nezaznamenalo změny v hodnocení,

což je výtání vývoj, vzhledem k tomu,

že jak maďarsko, tak právě Polsko v minulosti zaznamenali prudké poklesy.

Není to tak, že by v Polsku chytala demokracie druhý dech,

ale je tu velká změna v zahraniční politice.

Polsko se stalo jedním z nejvěrnějších

a nejrozhodnějších podporovatelů Ukrajiny.

Začínáme tedy pozorovat určitý odklon od trendu minulých let.

We will go back to Czechia.

Do Česka se ještě vrátíme, protože to nás samozřejmě zajímá.

Zůstaňme ale ještě v Polsku a v Maďarsku.

Vnímáte teď nějaký rozdíl

mezi demokratickým zřízením právě v Polsku a v Maďarsku.

Určitě, trochu jsem na to narážela.

Myslím si, že rok 2022 byl zajímavý v tom,

že jsme mohli pozorovat vzájemný odklon těchto dvou zemí.

Několik let si vlády obou států přirozeně notovali

ve vzdorování demokratickým standardům Evropské unie.

Vloně se ale rozešli v otázce Ukrajiny.

Teď se teprve ukáže,

zda se tyhle rozdíly v zahraniční politice

promítnou i do rozdílu v demokratickém směřování.

Myslím, že bude hodně záležet na nadcházejících podzimních volbách v Polsku

a nejde jen o výsledek, ale i o celkový průběh.

Jak jsem už změřovala,

Maďarsko totiž voňském hodnocení volebního procesu znovu propadlo.

Samozřejmě doufám,

že Polsko takový příklad nebude následovat

a v otázce demokratického projevu uvidíme další odklon od Maďarska.

Viktor Orbán mezi tím bude patrně dál,

tvrdšíně lavírovat mezi Bruslem a Moskvou.

Takže co to všechno bude znamenat pro demokracie obou dvou zemí,

to teprve uvidíme.

By the way, slovak s ors.

Mimochodem slováky také čekají volby,

myslím, že vzáří.

Myslíte, že volby na Slovensku mohou něco změnit.

Change something.

Vítej je těžké spekulovat o budoucnosti slovenska.

Myslím, že pokud jde o tamní vývoj,

pozorovatele stále častěji bývají na poplach.

Jak už jsem říkala, začínáme sledovat,

že základní funkce státu v rostoucí míře kolabují

a vnímáme z nepokojivý vývoj i v politizaci fungování

státu a stranických vstazích.

Ráda bych v roce 2023 vyděla nějaký obrad a změnu.

Odně ale záleží na jednotlivých lídrech a jejich stranách

a taky na slovenské, občanské společnosti.

Běžních občanech, kteří přijdou k volbám

a zmobilizují se způsobem,

jenž pomůže vytvořit základ potřebných demokratických reform
a současně i přimějí vládu k odpovědnosti.

Subek, když jak je?

Teď, tedy zpátky do Česka, ve vaší správě stojí,
že citují, lidé v České republice učinili jasné rozhodnutí
ve prospěch demokratických hodnot tím,
že zvlády vyprovodili populisty, konec citátu.

Co tím máte přesně na mysli?

Tady je hodně o čem mluvit.

Myslím, že významné proletošní pozorování
je nedívat se jen na poslední volby ty prezidentské,
ale také na parlamentní volby v roce 2021,
kdy Andrej Babiš neobhájil post ministerského předsedy.
Viděli jsme skoro bezprecedentní masovou mobilizaci v ulicích
a vznikla občanská hnutí jako milion chviliek pro demokracii.
Zároveň se k volbám dostavilo rekordní nebo té měř
rekordní množství voličů.

A to je důležité, že?

Znamená to, že čeští voliči hledají změnu
a v tuhle chvíli hlasovali rezolutně
proti rozpadu demokracii, které Česko několik let čelilo.

Co víme, o Babišově éře je to,
že kromě štvavé populistické rétoriky,
která vycházela z jeho úřadu, strany a odspřízněných osob,
docházelo k postupnému oslabování
a úpadku demokratických institucí, například Médii,
Justice a systému státních zastupitelství.

Tito všechny instituce potřebují znovu posílit
a zrekonstruovat.

Další klíčový postřech je ten,
že současná česká vláda úřaduje právě v době,
kdy je možné tyto poškozené instituce přestavět
a ukázat občanům,
že demokracie může přinášet lepší sociální výsledky
i v těchto složitých časech v Evropě.

Aleksandro, ten váš nový report se nazývá
Nations in Transit.

Jak si to mám vyložit?

To je dobrá otázka a dostáváme jí každý rok.

Může to znit trochu za starale.

Lidé často přemýšlejí,
jestli o těchto zemích můžeme stále mluvit
jako o transformujících sestátech.

Musíme si uvědomit, že celý náš projekt

byl založen hned popádu komunizmu
na začátku 90. let,
kdyžlo o aktuální politickou teorii té doby.
Všichni mluvili o demokratické transici.
Budou se tyto země v schopné přeměnit
na plnohodnotné demokracie,
jak tomu pomůže soukromí a volný trh,
nové státní a nestátní instituce.
Teď po 30 letech vidíme,
že některé předpoklady této teorie
byly možná trochu zavádějící,
nebo si to prostě vnevyvíjelo tak,
jak se očekávalo.
Ale když se na těch uplynulých 30 let podíváme
a zvlášt pak na rok 2022,
je myslím důležité pořad zdůrazňovat,
že budování a udržování
silných demokratických institucí
bude vyžadovat neustále úsilí.
Demokracie není o jedních volbách.
Je to dlouhodobý proces reformy,
a v tomhle ohledu mám za to,
že všechny země v naší správě
jsou vlastně v procesu tranzece.
Can we be more specific?
Můžete upřesnit jak hodnotíte úrovně
demokracie v učitě zemi
in the specific country.
A se bych měla začít detailnějším
popisem letošních výsledků.
Už jsem zmíněla, že jde o 19. rok
poklesu v řadě.
Deo souhrnou z právu, kdy nahlížíme
na region jako na celek.
Znamená to tedy, že ke zhoršení
došlo ve více rozemích.
Konkretně letos jsme zaznamenali
zhoršení u 11. zemí
a zlepšení jen u 7.
Co je ale důležité vnímacou nejamce.
Jak už jsem zmíněla tento pokles
způsobují autoritářské režimi.
Abychom to vyčíslili,
v naší správě pracujeme

s celkem osmi autoritářskými zeměmi.
Šest z nich se přitom zhoršilo
nejméně v jednom z ukazatelů
a dvě se zhoršit nemohli,
protože už dříve dosáhli
nejnižší možné známky
ve všech našich ukazatelích.
A to je důvod, proč celý region
dohromady zaznamenal zhoršení.
Pokud bychom těch osm autoritářských
států z našeho měření odstranili,
viděli bychom naopak souhrné zlepšení.
To je, myslím, důležitá informace.
Světlým bodem naší správy
jsou státy Evropské unie.
V nich došlo od roku 2010
k vůbec nejmenšímu zhoršení.
Takže pokud bych měla charakterizovat
úroveň demokracie v obecné rovině,
je tu pokles a
demokratické projevy se zhoršili.
Demokratické státy si však
pověčenou dokázali udržet stabilitu
nebo se dokonce mírně zlepšili,
což je pozitivní.
Pokud jde obodování,
je to samo o sobě také
v mnoha ohledech demokratický proces.
Hodnocení zemí
konzultujeme s autory
správ o jednotlivých státech.
Jsou to většinou místní experti.
Bavíme se ale také
s mezinárodními a regionálními odborníky.
Máme k tomu vlastní skupinu
recenzentů a v neposlední řadě
je taky své odborníky
s organizace Freedom House.
Společně jako skupina absolvujeme
séry je debat a vytvoříme
nové hodnocení pro každou
tady 20 zemí
v sedmi různých ukazatelích.
Nechci je všechny vyjmenovávat,

ale jsou různé odmědí
přes korupci, celostátní
a lokální správu
až po občanskou společnost.
Všechny indikátory hodnotíme
naškále odjedné do sedmi.
Přičemž sedmička je nejvyšší
známka a jednička nejnižší.
Abych to přiblížila,
tak ze zemí střední Ázie dostali
jedničku třeba Tážikistán
a bylo řečeno nejvyšší hodnocení
šest nebo šest a půl
získali státy v pobaltí.
Takže ty země bodujete.
Nehodnotíme je ve smyslu
první, druhý, třetí
vytváříme nějaké souhrné hodnoty
aby bylo možné tyto země porovnávat.
Jak si tedy s hlediska bodování
vede Česko?
Když se podíváme na bilanci
roku 2022 v Česku,
tak skóre, které Česká demokracie
za tento rok získala,
je 5,54.
Je to přesně uprostřed kategorie
konsolidovaných demokrací.
Určitě je tu prostorké zlepšení,
jak už jsem změňovala,
země v pobaltí často dostávají šestky.
Ale je to tak nějak uprostřed
zemní ve střední Evropě.
Slovenskou je o trochu níž hned pod Českem.
Před změňovala jste,
že ten region už po 19. vřadě
čelí zhoršování demokracie.
Čím to?
Hodně toho poklesuje
způsobeno vývojem v autoritářských zemích.
Bohužel jsme světky toho,
jak se neomezené násilí
ze strany státu stává
proti to země charakteristické.

A nemám na mysli je na rúzkou agresí.
Je třeba násilné potlačování
občanských protestů v zemích střední Ázie.
Výpady Azerbajdžánu
na území národního Karabachu.
Takže když mŕvíme o příčinách
toho zhoršení v mnoha případe,
kde právě o prohlubování
a ukotvování represivní politiky
v autoritářských státech.
A nera da bych,
aby se z toho vytratil lidský faktor.
Takže to ovlivňuje nejen občany,
stále těšší je to i
prodomáci demokratické síly,
které by mohli podněcovat změnu.
Pořád je nicméně dobré
mít na paměti, že demokratické
státy loň ve většině prokázali
odolnost, a pokud
nizů stali na svém, tak se zlepšili.
A to je v situaci, kdy je region
podtlakem rúzké agrese dobrá správa.
Dáváte těm největším
výpadlíku, vy jako Freedom House
nějaká doporučení, jak napříště
nabrad více bodu, řekněme
třeba právě maďarsku.
Určitě, nabízíme řadu doporučení
zaměřených na různé cílové
skupiny v různých státech.
Máme doporučení pro
spojené státy, Evropskou Unii
a demokracie obecně.
Radíme jim, jak mohou spolupracovat
v podlačování autoritářských
tendencí a opravdu obnovit
demokracii v regionu.
Nejdůležitějším doporučením
letošní správy, které bych ráda
zdůraznila, je nutnost
ze všech sil pokračovat v pomoci
Ukrajíně vyhrát tuto válku
a vyhrát je na základě jejich

vlastních podmínek.
Myslím si, že je to obrovský
důležité pro demokracii
v mnoha dalších zemích v této oblasti.
Prokázat, že umí táhnout za jeden
pro vás, ukázat odolnost
to, že hlupší reforma demokracie
a obrana demokratických institucí
může poskytnout ochranu
a podporu i těm nejzranitelnějším.
Současně to může
přinést lepší výsledky
v sociálních oblastech
a být v konečném důsledku
prostě cestou v před.
To je, myslím, v tuhle chvíli nejdůležitější doporučení.
Na bízíme také doporučení
v rámci Evropské unie.
Jak jste se ptal na Maďarsko,
tak doporučujeme, jak oživit
demokratické procesy v EU.
Nejen vnitřním potlačováním
úpadku demokracie mezi členskými
státy, ale i přepracováním
přístupových procesů
tak, aby motivovali k hlupším reformám
i periferie unie.
A když jste s ním,
když jste s ním,
když jste s ním,
když jste se v níti denný typ
i porizku, Alberta imete
i teriférie unie.
A nakonec, máme i celý seznam Reforem
zaměřených na autoritářské
státy, které jsouhnačí
silou úpadku.
Přede vším se týkají podpory
obránctvu lidských práv
a boje proti nadnárodním represíjů.
Máme politické doporučení
pro každéhó.
Itřeba pro Evropské státi
jak si poradit z korupcí,

[Transcript] Vinohradská 12 / Stav demokracie 2023. Jak si vedeme?

že jsou témata, která budou letos i v České republice v popředí zájmu.

Tohle už je všechno z Vinohradské 12, z pravodajského podkástu Českého rozhlasu.

Dnes s Aleksandrou Karpy, analytickyčkou americké nevládní organizace Freedom House, společně jsme probrali novou výzkumnou zprávu ostavu demokracie v Euro-Azijském regionu, který ve Freedom House pojmenovávají jako Nations in Transit.

Túhle epizodu editovala Kristina Vašíčková z poluskateřinou pospíšilovou.

Rešerši obstaral Andrzej Franta a sound design Damiana Smetanova, překlata Dubbing, Zuzana Marková.

V plnem znění si můžete podkást i přečíst a to na webu irozhlas.cz díky té veselákové.

Všem díky, bez nich i bez spousty dalších by Vinohradská 12 nemohla existovat.

A ještě pozvánka na výkend vneděli,

vydáme anglický originál této epizody.

Najdete ho jako vždy ve všech podkástových aplikacích.

Na slyšenou příště.